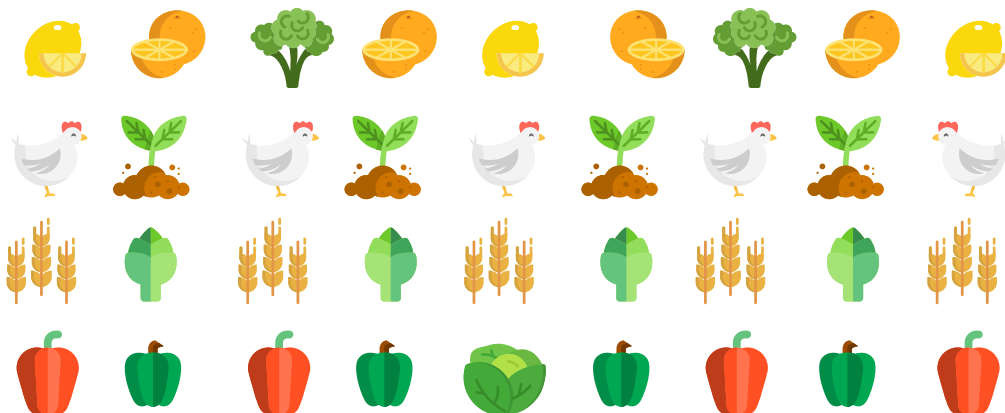

Decàleg per al foment de L'AGROECOLOGIA a l'administració local

Preguntes i respostes
Propostes concretes

www.goo.gl/Ka5Bg6

Imprès en paper 100% reciclat

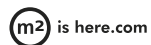
Dissenyat i produït per a una baixa petjada ecològica. Certificats paper: EU Ecolabel, BlueAngel i FSC.

Llicència: Creative Commons v.4.0

Disseny gràfic: Marc Masmiquel Mendiara

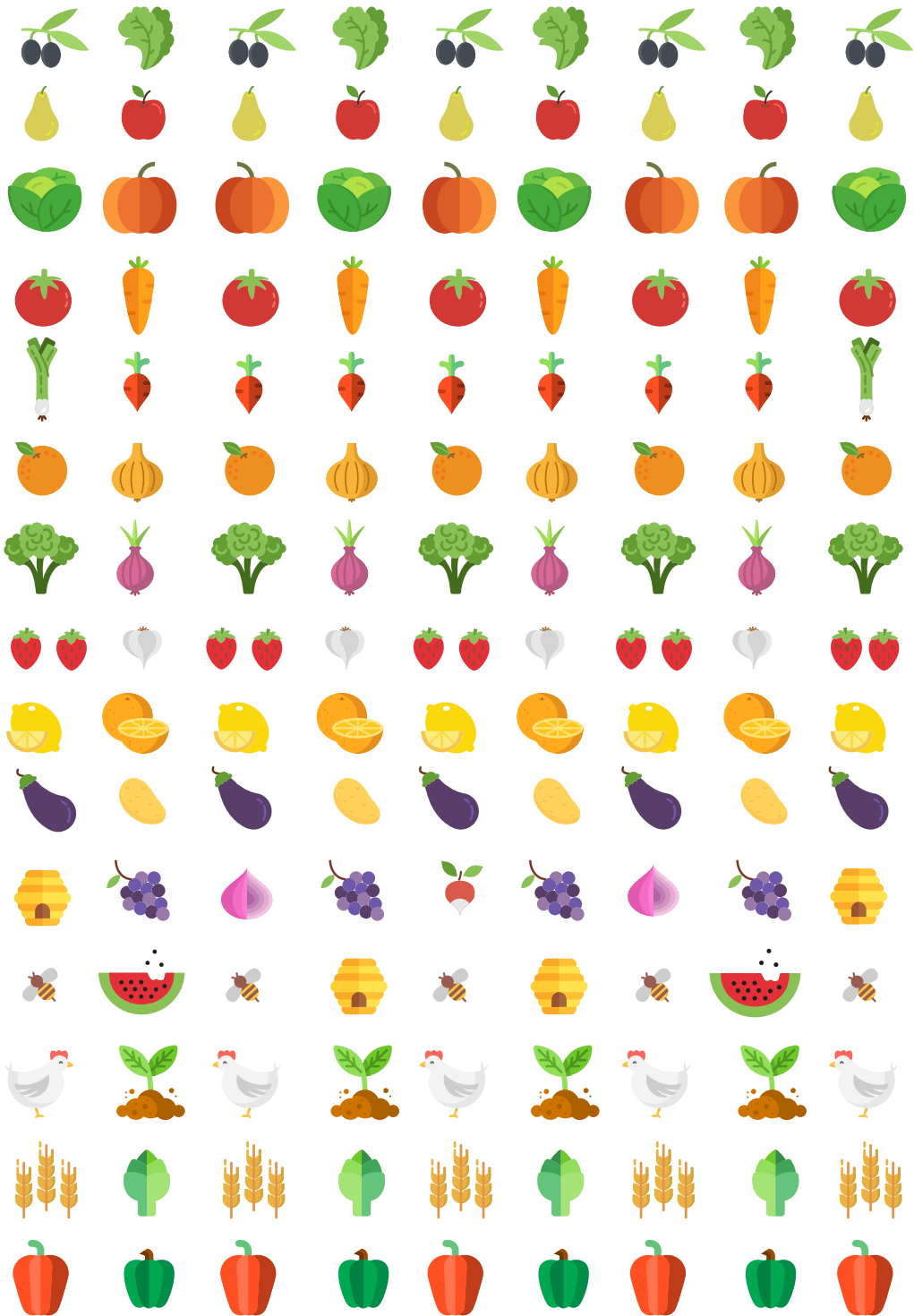

Índex:

Un decàleg... de què?	5	
Algunes xifres	6	
PREGUNTES I RESPOSTES	9	
AGRICULTURA ECOLÒGICA	11	
VARIETATS LOCALS	16	
TRANSGÈNICS	17	
VORERES, BARDISSES I FAUNA AUXILIAR	18	
ABELLES	20	
AGROECOLOGIA I SOBIRANIA ALIMENTÀRIA	22	
PROPOSTES CONCRETES	25	
ALS AGRICULTORS LOCALS EXISTENTS I NOUS PAGESOS	26	
AL COMERÇ, MERCATS, FIRES I CONSUMIDORS LOCALS	27	
A LES ESCOLES I ESCOLETES	28	
ALS ESPAIS PÚBLICS, JARDINS, CAMINS I ENTORN MUNICIPAL	28	
PER A L'ACCIÓ PÚBLICA AGROECOLÒGICA	29	
NECESSITAU UNA MÀ?	30	
MÉS INFORMACIÓ	31	

UN DECÀLEG... DE QUÈ?

En les vostres mans teniu el **Decàleg per al foment de l'Agroecologia a l'administració local** elaborat per les distintes associacions APAEMA, APAEM i APAEEF, integrants de la Xarxa de Pagesos Ecològics de Balears, amb la col·laboració de l'Associació de Varietats Locals de les Illes Balears.

Aquesta és una petita guia que pretén donar respostes a preguntes concretes sobre temes que envolten l'Agricultura ecològica, les varietats locals, les abelles, les bardisses i els insectes auxiliars, etc., que sorgeixen sovint en l'àmbit local. A més, vol oferir propostes a desenvolupar, en aquesta mateixa escala de l'administració, per al foment d'un nou model agrari amb un enfocament agroecològic.

El món rural de les Illes Balears, tot i estar afectat greument per un conjunt de factors negatius que tots coneixem, conserva els elements bàsics per poder renéixer amb més força a través del model agroecològic. Les administracions locals són imprescindibles per dur a terme aquesta transició, que permeti posar al lloc que pertoca no només l'activitat agrària sinó la cultura i el patrimoni associat. Encarar aquest camí és possible a través d'actuacions en favor dels temes que aquí exposam.

Esperam que aquest Decàleg us sigui útil.

XARXA DE PAGESOS ECOLÒGICS DE BALEARS

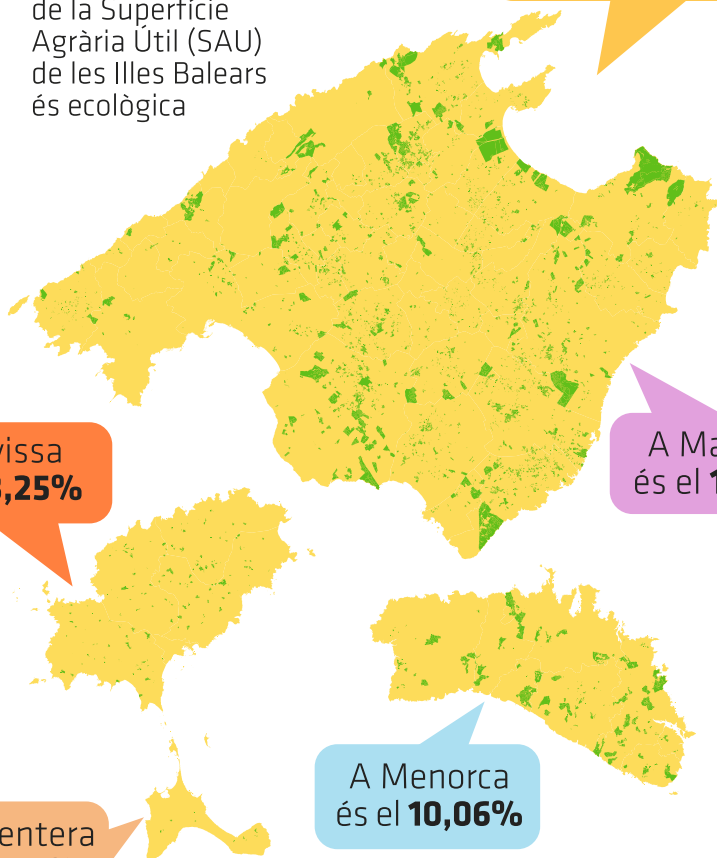

ALGUNES XIFRES

10,20%

de la Superfície Agrària Útil (SAU) de les Illes Balears és ecològica

Mapa de les finques amb certificació ecològica

A Eivissa és el **3,25%**

A Mallorca és el **11,02%**

A Formentera és el **0,50%**

A Menorca és el **10,06%**

Finques amb certificació ecològica

29.501

hectàrees inscrites en
Agricultura ecològica

545

pagesos i pageses ecològics

255

elaboradors o indústries eco

281

explotacions ramaderes

19.245

ovelles eco

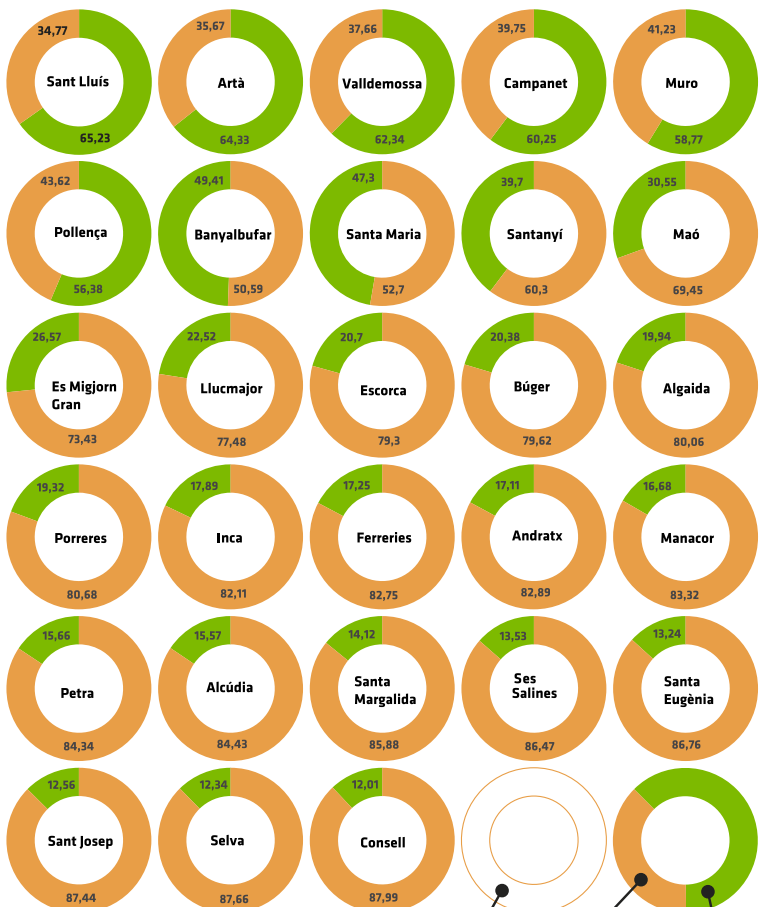
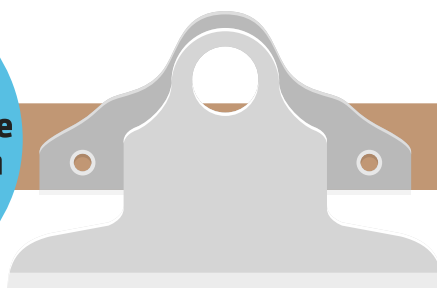
Directori ecològic del CBPAE

versió interactiva

www.goo.gl/SDywmu

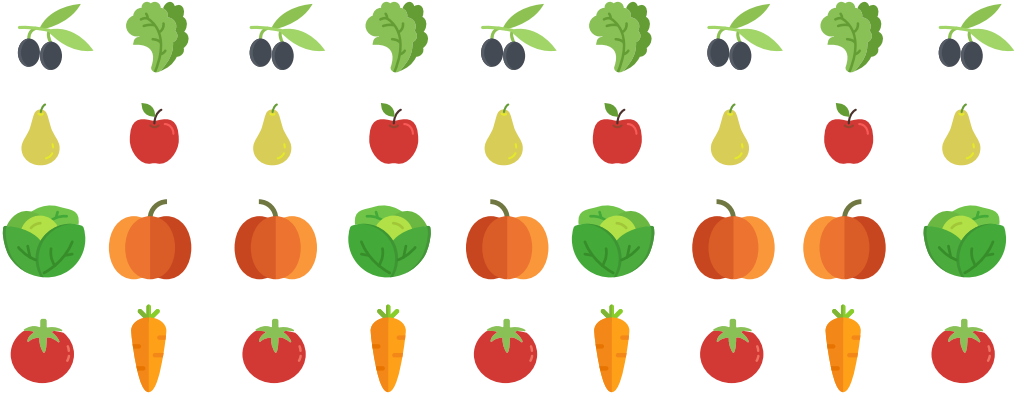

Els **28** municipis balears amb **més superfície agrària inscrita** en Agricultura ecològica

100% Superfície Agrícola Útil no ecològica ecològica

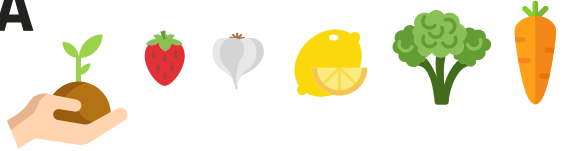

PREGUNTES I RESPOSTES. FAQS

AGRICULTURA ECOLÒGICA

Que és la Producció Agrària Ecològica?

L'agricultura i la ramaderia ecològica formen part d'un sistema de producció agrària definit per normativa des de 1992 en l'àmbit europeu. Actualment és el Reglament CE 834/2007 i el Reglament CE 889/2008 els que regulen la Producció Agrària Ecològica als estats membres de la UE.

Aquest tipus d'agricultura sorgeix de la preocupació creixent a la nostra societat per saber en quines condicions es produeix l'aliment que consumim, per conservar el medi ambient i els recursos naturals. És una evolució dels mètodes agraris tradicionals cap a tècniques més modernes de producció més respectuoses amb el medi, basant-se en un mètode de producció agrícola i ramadera que es caracteritza per mantenir la fertilitat del sòl, no aplicar productes químics de síntesi, ni utilitzar organismes modificats genèticament. L'Agricultura ecològica s'adapta a la capacitat de produir de la terra, sense forçar-la, amb rotació de cultius, mantenint la renovació dels cicles naturals i la fertilitat del sòl. En la mateixa línia, conserva els costums apresos i permet un alt grau d'autosuficiència pel pagès.

Moltes vegades ens referim a Agricultura ecològica (Ae) quan volem parlar de la suma d'agricultura i ramaderia perquè poques vegades van dissociades: la ramaderia és necessària per tornar nutrients a la terra en forma de fems i poder mantenir així la seva fertilitat actual i futura.

Qui certifica que els productes són realment ecològics?

El Consell Balear de la Producció Agrària Ecològica (CBPAE), creat l'any 1993, és l'òrgan encarregat de la certificació dels productes ecològics al territori de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears. Es tracta d'un òrgan col·legiat i desconcentrat de la Conselleria competent en matèria d'agricultura, amb un cost de tècnics especialitzats i en el qual les persones i empreses inscrites poden participar de la presa de decisions a través de la Junta directiva o de les assemblees anuals que se celebren a cada illa.

Com se certifica?

El sistema consisteix en visites de control anuals, amb avís com sense avís, i en la presa de mostres que són posteriorment analitzades en un laboratori acreditat per descartar productes no permesos en Ae. Els incompliments o les infraccions detectades a partir de les visites de control i les mostres preses donen lloc a un procés sancionador i la retirada del segell ecològic.

Com es pot identificar un producte ecològic d'un que no ho és?

De tots els productes que surten d'una finca o indústria ecològica hem de diferenciar entre aliments a granel i productes envasats.

● **Aliments eco a granel:** si no són del mateix productor o establiment que els ven, requereixen un volant de circulació o factura que demostrï el seu origen. En el cas de carn, aquesta va acompanyada d'una brida groga amb un número CBPAE corresponent.

● **Productes eco envasats:** un producte es considera ecològic quan almenys el 95% dels seus ingredients d'origen agrari han estat produïts i/o elaborats per un productor o elaborador controlat i inscrit al CBPAE o en qualsevol altra autoritat de control en Agricultura ecològica, sigui pública o privada.

En aquest cas, es poden col·locar els segells de la Producció Agrària Ecològica a la seva etiqueta.

El logotip o segell europeu:

El logotip o segell del CBPAE:

Tel. **871 038 530**
info@cbpae.org

A l'etiquetatge dels productes ecològics envasats pots trobar també la següent informació:

- Codi d'autoritat de control, que en el cas del CBPAE és "ES-ECO-013-IB"
- Número d'inscrit al CBPAE (0000E)
- Lloc d'obtenció de les matèries primeres agràries:
Agricultura UE – no UE
- Contraetiqueta amb la numeració assignada pel CBPAE

Podeu trobar també altres productes etiquetats amb el logo del CBPAE que no siguin considerats estrictament com a “producte ecològic”, com ara productes amb un percentatge d’ingredients ecològics inferior al 95%, aliments principals acompanyats de productes ecològics (p. ex. sardines en oli d’oliva ecològic) o productes d’origen vegetal en conversió cap a l’agricultura ecològica. En tot cas, tots aquests productes NO podran dur mai el logo europeu.

És el mateix “ecològic”, “orgànic” o “Bio”?

Segons la normativa europea de referència, els termes “ecològic”, “biològic”, “orgànic”, “eco” i “bio” són el mateix, és a dir, productes alimentaris produïts seguint les pautes de la Producció Agrària Ecològica.

És difícil per a un pagès tenir el segell ecològic?

Per a un productor no té cap altre impediment més que fer una sol·licitud d’inscripció al CBPAE. A banda de canviar hàbits agrícoles, una vegada la sol·licitud d’inscripció o renovació de la certificació està en curs i comprovada la documentació, un tècnic del CBPAE realitza una visita a l’explotació o a la indústria per verificar *in situ* que el sol·licitant compleix amb els requisits mínims per a realitzar agricultura, ramaderia i/o elaboració ecològica. Posteriorment n’elabora un informe

que passa a un comitè de qualificació. Quan aquesta dóna el vistiplau, ja es pot començar la gestió ecològica de l’explotació i/o indústria.

A partir del moment en què s’ha resolt la inscripció o renovació com a apte, l’operador estarà sotmès a un sistema de control de la forma amb què s’indica en la normativa vigent en matèria de Producció Agrària Ecològica: dur un Quadern d’explotació al dia, deixar registre de les compres i vendes a través de volants de circulació, així com pagar la quota anual al CBPAE, la qual es calcula segons al tipus d’activitat, riscos i mida de l’explotació.

És ver que, per a què una finca sigui eco, la terra primer ha de descansar?

És així. Per a què un aliment provinent d’una finca pugui lluir el segell ecològic i vendre’s llavors com aliment eco és imprescindible que passi un període de reconversió de 2 anys. Aquest temps està format per un primer any o “any zero” i un segon anomenat “en reconversió”. Només a partir d’aquesta data les produccions ja poden sortir al mercat com a productes eco, bio, etc.

El període de reconversió es pot escurçar per als cultius anuals si es demostra que l’agricultura que s’havia practicat en aquella finca en qüestió era de baix impacte o inexistent.

Com podem saber si un pagès és ecològic o no?

El CBPAE emet un certificat de compliment per a aquells operadors que hagin obtingut l'aval d'acord amb els criteris de referència aplicats. Aquest document pot ser demanat per part d'una administració o d'un consumidor per comprovar que la seva activitat està degudament controlada.

Una altra opció és demanar el número d'inscrit i fer la consulta directament al CBPAE. Això és, quan un productor o elaborador s'inscriu al CBPAE, se li atribueix un número identificatiu a mode de matrícula. A cada operador se'ls atribueix un codi alfa-numèric, de quatre xifres amb la lletra; als productors, els hi pertoca una 'P' (per exemple, 3456-P) i als elaboradors/indústries, una 'E' (per exemple, 3456-E).

Què hem de fer si detectam la venda fraudulenta de productes que no són ecològics?

Si es tracta d'un productor o elaborador, sigui particular o empresa, inscrit en Agricultura ecològica, us podeu adreçar al Consell Balear de la Producció Agrària Ecològica (CBPAE) i s'iniciarà una investigació pertinent per tal d'aclarir els fets i obrar en conseqüència.

Si es tracta d'un productor o elaborador que no està inscrit en Ae però posa a la venda productes que ofereix com a ecològics, en aquest cas s'ha de donar avís a l'Institut de Qualitat Alimentària de les Illes Balears (IQUA). Aquest òrgan és l'encarregat de centralitzar totes les competències en matèria de control de la qualitat agroalimentària.

Un aliment eco sempre és de temporada i de proximitat?

No, un aliment eco pot ser produït sota sistemes de producció forçats, com hivernacles o atmosferes protectores, per reproduir unes condicions determinades de temperatura i humitat adequades, fora de la temporada habitual d'aquest aliment.

Per altra banda, la Globalització fa que puguem trobar tot tipus de fruita i verdures ecològiques a les estanteries de les botigues i supermercats, vengudes de l'altra punta de món. Aquests aliments ecològics que viatgen milers de quilòmetres han estat certificats i controlats en origen, però en cap cas es té en compte la distància recorreguda.

En ambdós casos depèn per tant del consumidor/a qui compra triar entre un aliment de temporada produït localment per una pagesa de la zona o optar per un producte que, encara que ecològic, duu una gran motxilla d'emissions de CO₂ perquè ha travessat l'oceà.

Són de qualitat els aliments ecològics?

Els aliments ecològics són lliures de pesticides (cosa que no es pot afirmar dels convencionals), lliures d'organismes modificats genèticament (transgènics) i han estat produïts respectant l'entorn i la salut de les persones, perquè no empen adobs ni plaguicides de síntesi. Els vegetals ecològics són més gustosos i més saludables perquè contenen menys aigua i més vitamines i minerals que els convencionals, segons nombrosos estudis*. El mateix podem dir de la carn, que prové d'animals criats en llibertat i alimentats a partir de pastures naturals i gra ecològic.

Per què impulsar l'Agricultura ecològica al municipi?

L'Agricultura ecològica està experimentant un augment molt considerable a les Illes Balears**, impulsat sobretot per una creixent demanda per part dels consumidors, que arriba a ser superior que l'oferta en productes com l'hortalissa, la fruita o les ametles (sí, les ametles). Som la segona comunitat autònoma amb més percentatge de terreny inscrit en Ae, per davall només d'Andalusia, l'horta ecològica d'Europa.

Més enllà dels nomenats beneficis ambientals, a través d'aquest tipus de producció, aconseguim que les famílies pageses puguin tornar a viure de fora-vila. S'assoleixen rendiments més constants amb uns costos que solen ser menors i amb uns preus més justos.

Si hi ha d'haver un futur a l'agricultura balear, l'ecològica hi jugarà un paper fonamental. I això, amics, també és economia.

* EcoCalidad. Calidad del alimento ecológico. SEAE (2009).

** Estadístiques del Consell Balear de la Producció Agrària Ecològica 1994 - 2017.

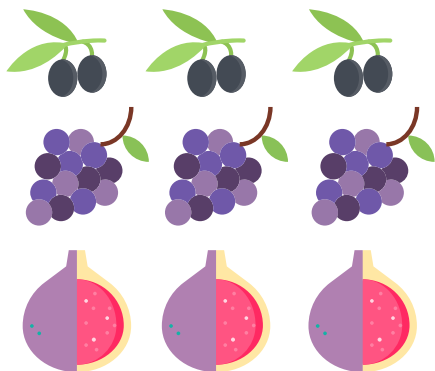
VARIETATS LOCALS

Que és una varietat local? I una autòctona?

Les varietats locals són aquelles que han estat cultivades, seleccionades i millorades per diferents generacions i estan perfectament adaptades a les condicions de la zona en què més desenvolupen. A més, són poblacions diferenciades tant geogràficament com ecològicament, que són visiblement diferents en la seva composició genètica de les altres poblacions i dins d'elles. Tot i que poden haver-se introduït d'altres indrets, com el melicotoner que és original de la Xina.

Les varietats autòctones, en canvi, són aquelles que s'han domesticat, passant del seu estat silvestre al cultivat al mateix lloc on s'utilitzen. En el cas de Mallorca, serien l'olivera, vinya i figuera.

Què és l'Agrobiodiversitat o Biodiversitat cultivada?

És el resultat d'un procés mil·lenari d'interacció entre la naturalesa i l'ésser humà per mitjà de la pràctica agrària. Aquest procés es basa en el maneig i la selecció innovadora dels recursos naturals per part de la pagesia al llarg de la història.

Què és l'erosió genètica?

El concepte sorgeix a partir de l'arribada de la Revolució Verda al segle XX. És el procés de pèrdua de la biodiversitat, entès com el procés de pèrdua de variabilitat genètica que afecta tant animals com vegetals.

Què és un banc de llavors?

És un espai on s'emmagatzemen les llavors produïdes per tal de preservar-les. Aquesta conservació, en el cas de les hortalisses, cereals i llegums, es fa en banc de llavors i, en el cas de fruiters, se sol fer en col·leccions de viviers d'arbres.

Que és la memòria biocultural?

És la suma de coneixements locals associats a cada espècie vegetal cultivada. Per exemple, el conjunt

de sabers que envolten al meló ericó i que inclouen no només els coneixements del seu cultiu sinó també la manera en com es conserva, es cuina, s'extreuen les seves llavors, etc. La memòria biocultural està en perill perquè s'havia transmès oralment de generació en generació, fins als nostres dies, en els que aquesta informació gairebé només la posseeix la gent major.

Hi ha qualque entitat que sigui responsable de la conservació de les varietats locals? I de la memòria biocultural?

En l'àmbit públic, l'Institut de Recerca i Formació Agrària i Pesquera (IRFAP) de Conselleria de Medi Ambient, Agricultura i Pesca té les competències de vetllar per a la conservació de les varietats locals cultivades, ja siguin fruiters, hortalissa, llegums i cereals. En l'àmbit privat, existeixen diverses associacions sense ànim de lucre que recuperen, conserven i multipliquen aquestes varietats. A més, fan feina per evitar la pèrdua de la memòria biocultural. És el cas de l'Associació de Varietats Locals (Mallorca), l'APAEM (Menorca) i l'Associació de Varietats Locals de les Pitiüses.

TRANSGÈNICS

Què són els transgènics?

Els transgènics o Organismes Modificats Genèticament són plantes, generalment, a les quals se'ls ha incorporat a través de la modificació del seu ADN en laboratori, alguna característica o qualitat que de forma natural mai hauria arribat a tenir. Aquests nous organismes són patentats per l'empresa que els crea i entre els més comuns trobam el blat de les Índies MON-810.

Són realment perillosos?

Els transgènics suposen una amenaça per dos motius principals. Un, perquè el seu pol·len contamina genèticament els cultius de la mateixa espècie a 1.000 metres a la rodona. Aquest problema és especialment greu per als qui cultiven blat de les Índies ecològic perquè percentatges petits de contaminació signifiquen llavor que no es pot tornar a fer servir ni per donar com a aliment als animals. I, dos, perquè no hi ha consens científic sobre la innocuïtat dels transgènics en la salut humana*. Davant d'aquest fet, és preferible aplicar el principi de precaució.

* Biotechnology Special Eurobarometer, Comissió Europea, 2010.

En tenim a les Illes Balears?

Tot i l'acord del ple del Parlament de les Illes Balears de 2007 a través del qual es declarava la nostra comunitat com a "Territori Lliure de Transgènics", avui dia encara se'n continuen sembrant. En concret, es tracta del blat de les Índies MON-810 i, segons les dades més recents de la Conselleria de Medi Ambient, Agricultura i Pesca (2016), l'any 2014 només es trobaven a Mallorca ocupant una extensió de prop de 140 hectàrees.

A banda, cal saber que els transgènics són habituals en pinsos per a alimentació animal, i el que és més greu, en els aliments per a consum humà. Apareixen a l'etiquetatge dels productes com a "almidón modificado".

Hi podem fer res les administracions locals?

Podeu treballar a escala política, amb una declaració de "Municipi Lliure de Transgènics" i, a la pràctica, identificar la ubicació dels cultius transgènics, donar alternatives als pagesos que en sembren i informar-ne a la població.

VORERES, BARDISSES I FAUNA AUXILIAR

Empram herbicides per tenir a retxa les voreres de camins i carreteres, feim bé?

L'herbicida més habitual utilitzat per al control de l'herba a voreres de camins, carreteres, carrers i parcs és el glifosat**. Aquest és una substància química no gens selectiva i persistent en el medi. S'acumula en el sòl durant mesos i la seva solubilitat en aigua fa que existeixi un seriós perill d'infiltració cap a les aigües subterrànies***.

A més de l'impacte sobre la vegetació, existeixen estudis que citen efectes negatius sobre els sistemes endocrins de persones i animals. Tant és així que recentment el glifosat ha entrat a la llista negra de l'Organització Mundial de la Salut (OMS) com a probable agent cancerigen. La llista d'afeccions sobre la salut humana, emperò, és més llarga: s'ha descrit que causa toxicitat subaguda i crònica, danys genètics, és mutagènic, provoca trastorns reproductius i augmenta la freqüència d'anomalies

** El nom comercial més habitual és ROUNDUP, de la casa Monsanto.

espermàtiques*. Algunes substàncies que l'acompanyen en el preparat comercial, com el N-nitrós, així com el formaldehid, que s'allibera quan el glifosat es degrada, són substàncies cancerígenes**. S'està debatent en el si de la UE la seva prohibició definitiva, com han fet alguns països, regions i ajuntaments.

L'aplicació d'herbicides a mansalva als camins i carreteres també és un problema agrícola i més en concret, per a l'Agricultura ecològica. Per què? Idò perquè el químic arriba als cultius herbacis i els mata, suposant pèrdues econòmiques que poden arribar a ser molt importants per al pagès/a. El problema s'agreuja quan la finca a tocar del camí o carretera és ecològica, ja que, a més de les pèrdues de cultius com en la convencional, en Agricultura ecològica l'aplicació d'herbicida podria provocar la contaminació per deriva i la consegüent retirada del segell ecològic per part de l'òrgan competent (CBPAE).

Però volem tenir les voreres netes...

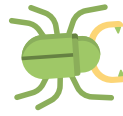
Existeixen mètodes mecànics assequibles com la desbrossadora o les malles anti-herba, per a les voreres de les carreteres, o bé el flamet per voravies de carrers. A Menorca, per exemple, el Pla Territorial Insular estableix que *"Es prohibeix l'ús d'herbicides en el*

manteniment de les voreres de carreteres i camins, havent-se de realitzar el control de la vegetació a través de mitjans mecànics" (article 20.3.8).

Cal que canviem el concepte de que l'herba és sinònim de tenir-ho brut. Una herba és un hàbitat fantàstic per infinitat de biodiversitat, és font de fertilitat sòl i ens ajuda a evitar l'erosió.

NO m'esquitxis!
ses voreres!

www.apaema.net

Què és la fauna auxiliar?

Existeix un conjunt d'animals, la majoria insectes, que viuen a les bardisses i que ajuden a l'agricultura en el control natural de plagues com la tuta de la tomàtiga o el poll. L'aplicació d'herbicides i d'insecticides afecten negativament a les poblacions d'aquests animals, de manera que poden arribar a desaparèixer.

Llavors, generam més desequilibri encara a l'ecosistema, perquè la seva absència ens obligarà a emprar major quantitat i tipus de productes fitosanitaris, els quals, a la vegada, provocaran més efectes perjudicials.

* Carcinogenicity of tetrachlorvinphos, parathion, malathion, diazinon, and glyphosate, The Lancet Oncology, 2015

** Los plaguicidas y nuestra salud, Greenpeace, 2015

ABELLES

Per què són importants les abelles?

La producció mundial d'aliments i la biodiversitat terrestre depenen en gran mesura de la pol·linització, un procés natural que permet que es fecundin les flors i donin així els seus fruits. Les abelles, i altres insectes com papallones i borinos, són els responsables d'aquest procés. Segons alguns estudis, el 70% dels cultius agrícoles són inviablés sense aquests pol·linitzadors i en especial sense l'abella. A les Illes Balears, les abelles suporten bona part de la producció d'ametla, de fruita dolça i d'hortalissa.

Les abelles també ens aporten mel, pròpolis, cera, pol·len, gelea real i apitoxina.

És ver que desapareixen?

La pèrdua d'habitats, les pràctiques de l'agricultura industrialitzada, l'ús d'herbicides i insecticides, l'arribada de depredadors (vespa asiàtica)

paràsits (varroa) i malalties (loque), i els impactes generats pel Canvi climàtic, han fet minvar a marxes forçades la població d'abelles i de retruc els beneficis que ens aporten a la societat*.

Els insecticides tenen afectacions damunt les abelles en funció del grau de toxicitat que tenen: insecticides d'ampli espectre causen la seva mort i despoblació; insecticides de baix impacte, els hi causen altres efectes secundaris.

Aquesta informació apareix per normativa a l'etiqueta del producte fitosanitari en qüestió.

Podem revertir la situació de les abelles?

Podem protegir a les abelles eliminant o, en tot cas, reduint dràsticament l'aplicació d'insecticides i herbicides al municipi. Si les abelles troben flors durant més temps a l'any i de més varietat, d'on extreure el nèctar, també els estam ajudant. No oblidem els apicultors/es, que hi tenen un paper clau en tot això: facilitau-los la seva tasca.

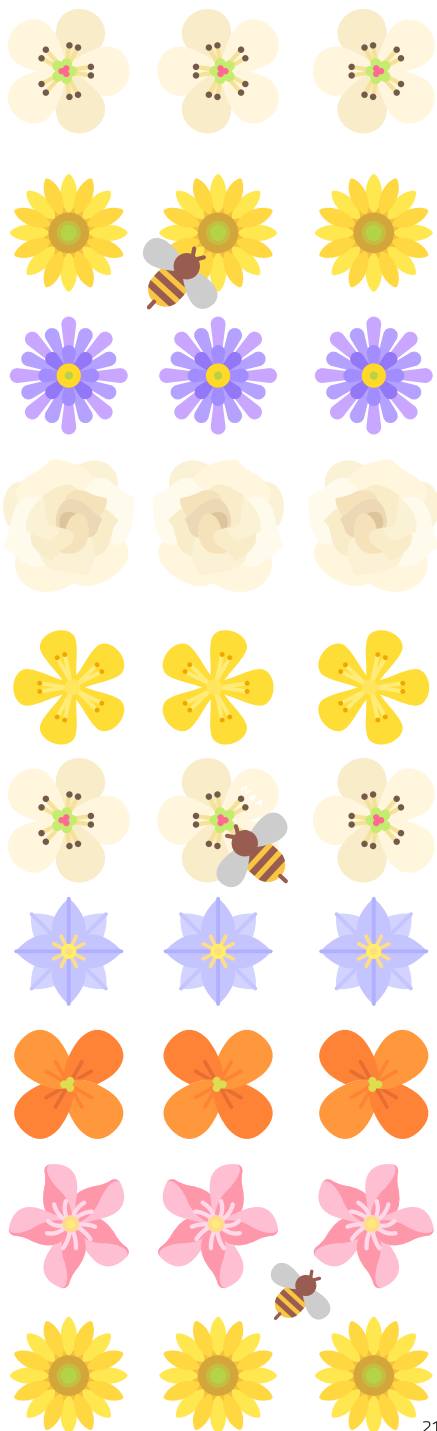

* Crops, weeds and pollinators, Understanding ecological interactions for better management, FAO 2015.

Què hem de fer quan apareix un eixam?

Un eixam és una part d'una colònia d'abelles que decideix sortir de la casera per trobar una nova casa. Solen aparèixer durant la primavera i es mouen per l'aire en forma de nígul fins a arribar a un lloc determinat, on s'aturen per instal·lar-se, sigui una finestra, tronc o una porxada. És en aquest moment quan l'eixam es pot agafar de forma fàcil per part d'una persona ben equipada i amb experiència prèvia.

En cap cas heu d'aplicar insecticida o espantar-lo perquè aquestes pràctiques no aporten cap avantatge, ans el contrari. Us recomanem que telefonem a un apicultor, a una associació d'apicultors o als bombers per a què venguin a retirar-lo. Per a un apicultor que s'inicia, un eixam és un regal, perquè li permet augmentar el seu apiari.

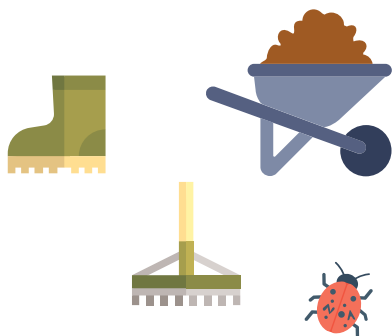
AGROECOLOGIA I SOBIRANIA ALIMENTÀRIA

Què és l'Agroecologia?

L'Agroecologia és un moviment que va més enllà de l'Agricultura ecològica en la vessant social, ambiental, cultural i econòmica d'aquesta. Empra els recursos més immediats, tanca els cicles i recicla els nutrients, i no s'entendria sense l'ús de varietats i races autòctones associades als coneixements i pràctiques tradicionals de la zona.

Té un fort lligam amb el territori i amb la gent que l'habita, de manera que amb l'Agroecologia se cerca l'objectiu de què es pugui viure dignament de l'agricultura i la ramaderia. Es respecten també els ritmes naturals i la temporada de collita, i evita el transport dels aliments a llargues distàncies. En gran part, és aquella agricultura més semblant a la que feien els nostres repadrins.

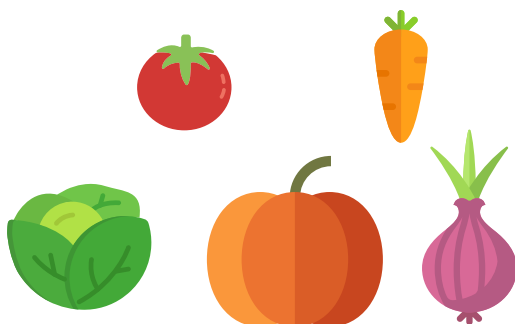

Té cap segell identificatiu l'Agroecologia?

A diferència de l'Agricultura ecològica, l'Agroecologia no està regulada per cap normativa i no té òrgans oficials de control ni certificació. No obstant això, és habitual que la pràctica agroecològica sigui una decisió personal del mateix agricultor/a que es troba ja inscrit en Agricultura ecològica i, per tant, partim d'una garantia definida.

En altres casos, quan el pagès o pagesa es troba vinculat a grups de consumidors organitzats, es pot donar el fet que aquestes persones avalin la seva feina i els seus productes a través d'un Sistema Participatiu de Garantia (SPG) sense necessitat de passar per una entitat de control oficial.

Què és la Sobirania Alimentària

La Sobirania Alimentària és el dret dels pobles a decidir sobre les polítiques agràries i alimentàries que l'afecten. Això és, a tenir dret i accés a la terra i l'aigua, als recursos naturals, a poder alimentar-se de forma sana i saludable, sense transgènics, i a protegir la producció i el comerç local per al progrés del territori immediat, sense oblidar la vessant social i l'escala humana.

Ser sobirà alimentàriament ha de garantir també la seguretat alimentària, és a dir, un cert grau d'autoabastiment, d'independència respecte de l'exterior.

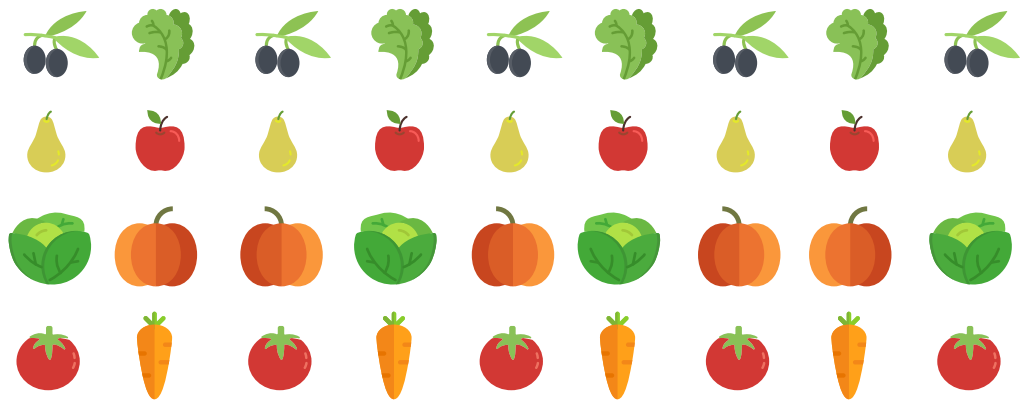
Fires que es fan dir ecològiques i no ho són

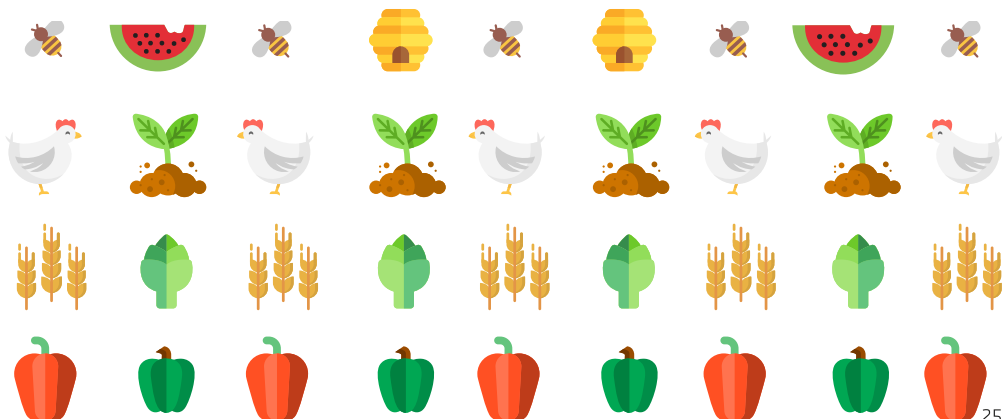
En els darrers anys, les fires que es fan dir “fira ecològica” han proliferat com a bolets: és comú emprar l’adjectiu “ecològic” per a un esdeveniment al qual se li vol atribuir un caràcter alternatiu. Tanmateix, quan ens aturam a comprovar quants firers tenen la certificació ecològica resulta que només són una petita proporció respecte del total dels presents. Amb això, s’està, sens dubte, enganyant als visitants, fomentant el frau, i embullant encara més a un consumidor que li costa diferenciar quins productes són eco i quins no.

Posem-ho més fàcil!

PROPOSTES CONCRETES

Als agricultors locals existents i nous pagesos

● Difusió i **promoció de les finques** productores presents al municipi, en especial les que fan Agricultura ecològica. Podeu crear un directori i un mapa de localització.

● Facilitat d'accés a la venda directa als **mercats municipals i a les fires**, amb un lloc privilegiat per als productors locals i ecològics.

● Ajudar a la **reconversió** de finques convencionals cap a l'Agricultura ecològica a través d'incentius i xerrades.

● Convenis de **col·laboració** entre les finques i els serveis socials del municipi per fer jornades de treball.

● Oferir **serveis** als agricultors locals com la recollida de plàstics i productes fitosanitaris caducats.

● Adquirir **maquinària** per emprar-se de forma col·lectiva com una picadora o un subsolador.

● Vetllar per la **supervivència de les cooperatives** agràries existents i fomentar la creació d'associacions locals de productors.

● Ajudar a **mantenir els serveis agraris** de transformació encara presents al municipi com

trencadores d'ametla, molins fariners, tafones, porgadores, estrucadores de garrova, etc. Crear un **obrador col·lectiu** per a que els pagesos hi puguin fer els seus propis elaborats.

● Obrir un **procés participatiu** per determinar les demandes del sector primari del municipi i dissenyar un pla d'acció concret per al vostre municipi.

● Oferir **cursos, xerrades i tallers** de curta durada dirigits a professionals i no professionals de l'agricultura.

● Reducció del preu de determinades **taxes municipals**, com la de residus, l'IBI rural o la mateixa ORA.

● Contractació temporal d'un **tècnic d'assessorament** per donar suport a l'activitat agrària i impulsar determinats cultius.

● Adherir-se, fomentar el **banc de terres** existent de l'illa, o crear-ne un de municipal.

● Crear un **banc de terres municipal** o adherir-se al banc de terres de l'illa.

● Posar en **contacte apicultors aficionats** amb finques, per establir un suport mutu: les abelles pol·linitzen els cultius mentre l'apicultor produeix mel i altres productes de la casera.

- **Identificar** les parcel·les amb cultius transgènics. Donar alternatives als pagesos que en sembren, com oferir llavors que no ho siguin, gratuïtament.

Al comerç, mercats, fires i consumidors locals

- Estimular la presència més gran possible de productors i elaboradors locals a les **fires i mercats** del municipi.
- Atorgar un **lloc privilegiat** als productors locals presents als mercats municipals o a les fires, per davant dels revenedors, i eximir-los de taxes d'ocupació d'espai públic.
- Creació de **mercats exclusius** de productors i elaboradors locals. Impulsar fires o mercats puntuals sobre l'Agrobiodiversitat del municipi.
- Creació d'una **marca de producte local** municipal.
- Posar en marxa un **premi al millor producte local** de l'any.
- Incentivar la creació de **grups de consum entre els veïnats** vinculats a productors de la zona. Habilitar espais per a què aquests grups de consum puguin desenvolupar la seva activitat.

- Impulsar campanyes de **promoció dels productes ecològics** locals de temporada.

- Crear **lligams comercials** entre les botigues de queviures del poble i els productors locals, sobretot en el cas d'aliments frescs. També, incentivar l'ús d'aliments locals i ecològics al **restaurants** del poble.

- **Perseguir el frau** en la venda de productes alimentaris a les fires i mercats municipals. Els més habituals són els falsos productes ecològics i la mel estrangera venuda com a balear.

- **Identificació i etiquetatge** dels aliments de varietats autòctones que s'exposen als mercats.

- Promoure activitats de posada en valor del **patrimoni agrari local**, com l'intercanvi de llavors, tastos de varietats, etc.

- **Anomenar les fires pel seu nom**. Si només tenim 2 o 3 firers amb aval d'Agricultura ecològica, no podem descriure la fira com "fira ecològica".

A les escoles i escoletes

- Potenciar la introducció d'aliments ecològics i locals als **menjadors escolars i escoletes municipals**.
- Dur a terme xerrades a les escoles sobre **alimentació sana** amb pagesos locals.
- Incentivar les **visites dels escolars** a les finques agrícoles del municipi.
- Estimular que es facin **horts ecològics** a les escoles. Als centres que ja en tinguin, es pot apadrinar una varietat local per cultivar-la així com crear un petit banc de llavors.

Als espais públics, jardins, camins i entorn municipal

- **Suprimir l'aplicació d'herbicides** per part de la brigada municipal en voravies de carrers, parcs, jardins i voreres de camins i carreteres. Controlar la vegetació de voreres de camins i carreteres amb mètodes mecànics.

- Iniciar els treballs necessaris per a la **transició cap a una jardineria ecològica** gestionada públicament amb criteris de qualitat i sostenibilitat, evitant l'ús d'agro-tòxics, les podes excessives, l'ús d'espècies no adaptades al medi o amb necessitats hídriques excessives.
- Fomentar la sembra de **flora apícola** als espais enjardinats.
- Gestió ecològica de les **finques públiques** del municipi o administració local.
- Desenvolupar un sistema de recollida de la fracció orgànica i posterior **compostatge** per part d'un pagès local a un espai habilitat. El compost resultant es pot utilitzar com a fertilitzant per a les finques agrícoles i/o espais públics enjardinats.
- Vetllar pel **bon estat de síquies i torrents** per evitar que els episodis de fortes pluges puguin ocasionar esbaldrecs de parets i marges i l'erosió de la terra de cultiu més pròxima. La **pastura d'animals** dins d'aquests espais pot ser una solució pràctica i barata, així com un mètode de prevenció d'incendis.
- Establir un **punt de recollida d'envasos SIGFITO** al punt verd municipal.

Per a l'acció pública agroecològica

● Redacció d'una **diagnosi** de la situació del sector agrari del municipi per avaluar el seu estat. Posteriorment, disseny d'un **pla d'acció** concret amb el suport d'un procés participatiu que involucri els actors rurals. Les Agendes Locals 21 poden ser un punt de partida per trobar sinèrgies.

● Creació de la figura del **dinamitzador local agroecològic**, és a dir, una persona encarregada de coordinar les actuacions en matèria de foment agrícola del municipi.

● Declarar el municipi "**Municipi Lliure de Transgènics**" i prendre mesures afectives per a què així sigui. Un exemple és el d'assessorar sobre alternatives a aquest tipus de cultius.

● Proclamar-se "**Municipi Lliure de Glifosat**", a més de donar a conèixer els efectes nocius d'aquesta substància entre els veïnats.

● Habilitar un espai d'**horts urbans i/o socials** per a persones amb risc d'exclusió social. Fomentar-hi la pràctica de l'**AGROECOLOGIA**.

● Difondre la importància de la recuperació de l'**Agrobiodiversitat i la memòria biocultural**. Realitzar un pla d'identificació, recuperació i transmissió de la memòria biocultural del municipi.

● Crear un **banc de llavors municipal** i col·lectiu per a la pagesia del municipi.

● Implantar la **compra pública agroecològica**, és a dir, un protocol intern per a l'adquisició de productes alimentaris locals, ecològics i de temporada, per als equipaments locals, per a esdeveniments i dates senyalades.

Necessitau una mà?

Les entitats que formam part de la Xarxa de Pagesos Ecològics de Balears podem oferir a les administracions locals:

- **Formació agrària** a través de cursos, xerrades i tallers.
- **Assessorament tècnic.** Suport puntual o continuat als productors i acompanyament en la reconversió de finques convencionals cap a l'Agricultura ecològica. També a finques públiques.

- Redacció de **diagnosi** sobre la situació del sector agrari als municipis i el disseny d'un **pla d'acció agroecològic**.
- **Organització de fires** ecològiques i/o d'Agrobiodiversitat.
- Posada en marxa i seguiment d'**horts urbans/socials**.
- Difusió de l'Agroecologia al municipi, als **centres escolars** per exemple, amb xerrades i/o tallers.
- Projectes d'introducció d'aliments ecològics als **menjadors escolars**.
- Accés a **llavors** de varietats locals.
- **Contacte** de productors i elaboradors ecològics.
- Contacte d'apicultors ecològics per a la recollida d'**eixams**.
- I **altres actuacions i projectes** de dinamització local agroecològica.

Més informació:

CBPAE **Consell Balear de la** **Producció Agrària** **Ecològica**

C/ Babieca, 2, 1er
07198 Son Ferriol, Palma
Tel. 871 038 530 / Fax 871 038 584
info@cbpae.org
www.cbpae.org

APAEMA **Associació de** **Productors** **d'Agricultura** **Ecològica de Mallorca**

C/ den Veiet, 17
07260 Porreres
Tel. 971 168 326 / 660 410 186
apaema@gmail.com
assessorament.apaema@gmail.com
www.apaema.net

APAEM **Associació de** **Productors** **d'Agricultura** **Ecològica de** **Menorca**

Tel. 699 526 674
699 721 374
apaemenorca@gmail.com
www.apaemenorca.org

APAEEF **Associació de** **Productors** **d'Agricultura** **Ecològica d'Eivissa** **i Formentera**

Sala Polivalent s'Escorxador
Insular d'Eivissa. Sa Blanca Dona.
07800 Eivissa
Tel. 627 464 677 / 679 323 878
apaeeef@gmail.com
www.apaeeef.org

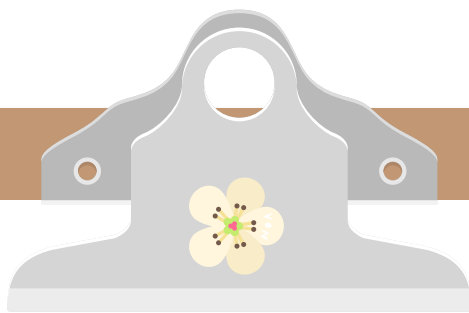
Associació de **Varietats** **Locals de les** **Illes Balears**

C/ den Veiet, 17
07260 Porreres
varietats.autoctones@cmail.cat
comandes@varietatslocals.org
www.varietatslocals.org

Varietats **Tradicionals** **d'Eivissa i** **Formentera**

Sala Polivalent s'Escorxador
Insular d'Eivissa. Sa Blanca Dona.
07800 Eivissa
xarxallavorseivissa@gmail.com
varietatspitiuses.blogspot.com.es

Exemples de la flora d'interès apícola que podem emprar als nostres espais públics per fomentar la presència de les abelles:

Flora apícola recomanada

	AA	AF	ABA	ABF	EL	EF	APL	APF
<i>Ceratonía siliqua</i> (garrover)	●							
<i>Quercus ilex</i> (alzina)	●							
<i>Tamarix sp.</i> (tamarell)	●							
<i>Laurus nobilis</i> (llorer)	●							
<i>Punica granatum</i> (magraner)	●							
<i>Robinia pseudoacacia</i> (falsa acàcia)		●						
<i>Tipuana tipu</i> (tipa)		●						
<i>Tilia cordata</i> (til·ler)		●						
<i>Schinus molle</i> (fals pebrer)		●						
<i>Lavandula dentata</i> (lavanda dentata)			●					
<i>Rosmarinus officinalis</i> (romani)			●					
<i>Salvia officinalis</i> (sàlvia comú)			●					
<i>Santolina chamaecyparissus</i> (camamil·la)			●					
<i>Rhamnus alaternus</i> (llampúdol)			●					
<i>Medicago arborea</i> (alfalç arbori)			●					
<i>Arbutus unedo</i> (arbocera)			●					
<i>Dorycnium pentaphyllum</i>			●					
<i>Erica arborea</i> (bruc mascle)			●					
<i>Erica scoparia</i> (bruc d'escombrar)			●					
<i>Erica multiflora</i> (xiprell)			●					
<i>Teucrium capitatum</i> (herba de Sant Ponç)			●					
<i>Teucrium dunense</i>			●					
<i>Asteriscus maritimus</i>			●					
<i>Coronilla sp.</i>			●					
<i>Ononis sp.</i>			●					
<i>Pyracantha coccinea</i> (piracanta)				●				
<i>Tecomaria capensis</i>				●				
<i>Podranea ricasoliana</i> (bignònia rosada)				●				
<i>Callistemon citrinus</i>				●				
<i>Echium fastuosum</i>				●				
<i>Teucrium fruticans</i>				●				
<i>Polygala myrtifolia</i>				●				
<i>Hedera helix</i> (heura)					●			
<i>Locinera implexa</i> (xuclamel)					●			
<i>Passiflora caerulea</i> (flor de la passió)						●		
<i>Parthenocissus quinquefolia</i> (parra verge)						●		
<i>Lotus cytisoides</i>							●	
<i>Lotus berthelotti</i>								●

Acronims utilitzats

AA: Arbres autòctons
AF: Arbres forans

ABA: Arbusts autòctons

ABF: Arbusts forans
EL: Enfiladisses locals

EF: Enfiladisses foranes

APL: Arbusts de penjar locals
APF: Arbusts de penjar forans

aliments de temporada

època de consum de les principals fruites i verdures

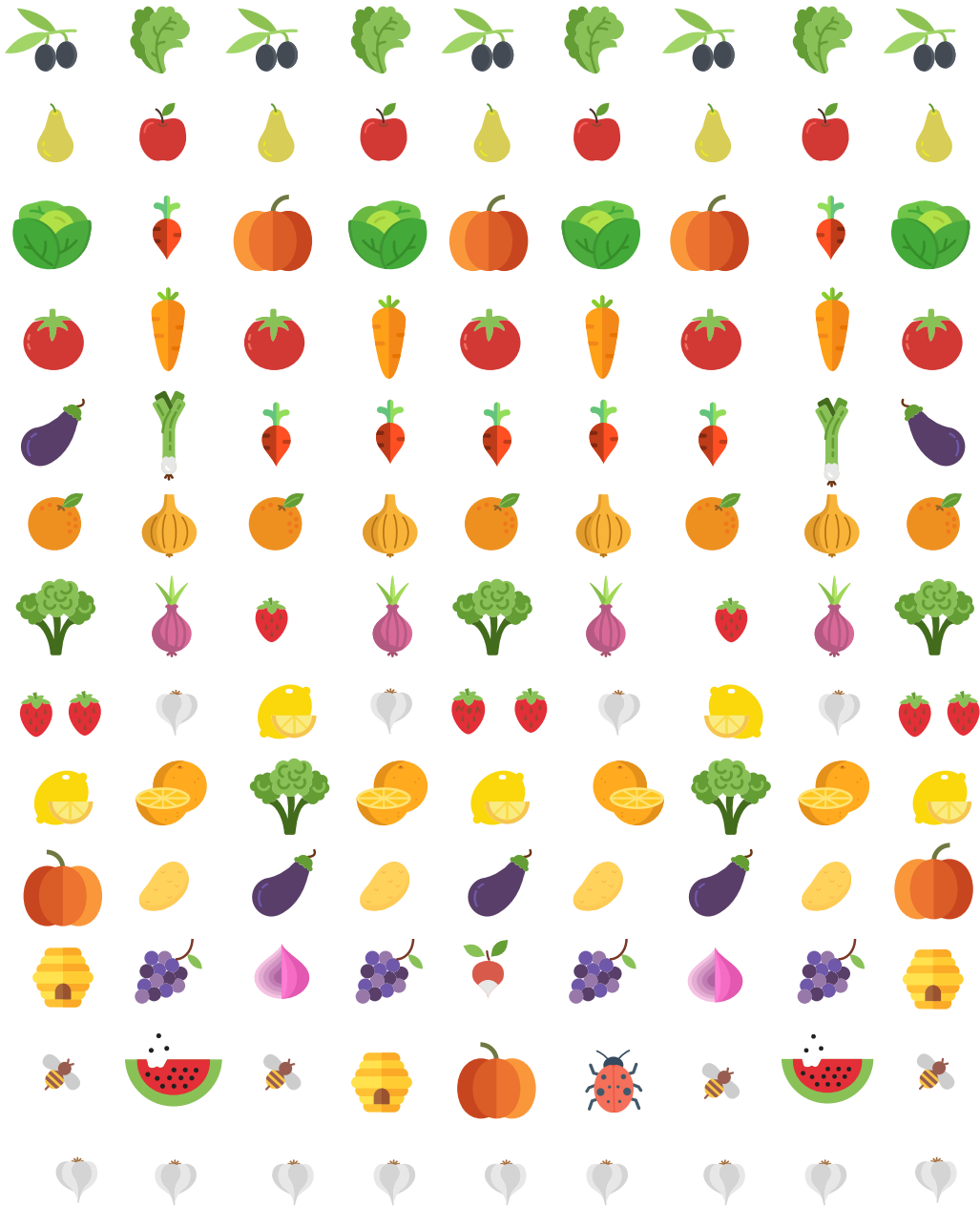
	gen	feb	mar	abr	mai	jun	jul	ago	set	oct	nov	des
albercoc					●	●	◐					●
albergínia							●	●	●	●	●	
all tendre			●	●	◐							
bleda	●	●	●	●	●	●				●	●	●
caqui									◐	●	●	●
carabassa	●	●		●				●	●	●	●	●
carabassó					◐	●	●	●	●	●	●	●
carxofa	◐	●	●	●	●							
cirera				●	●	●	◐					
cogombre					●	●	●	●				
col	●	●	●	●						●	●	●
colflori i bròquil	●	●	●	●						●	●	●
enciam	●	●	●	●	●	●				●	●	●
escarola	●	●	●	●	●					◐	●	●
espinacs	●	●	●	●	●					●	●	●
fava tendra	●	●	●	◐								●
figa	gen	feb	mar	abr	●	●	●	●	●	●	●	●
fraula				●	●	●	●					●
grells	●	●	●	●	mai	jun					●	●
llimona	●	●	●	●	●			●	●	●	●	●
magrana		*					jul	ago	set		●	●
mandarina	●	●									●	●
melicotó						●	●	●	●	oct	nov	des
meló	●					●	●	●	●	●	●	●
mongeta						●	●	●	●	●	●	●
moniato	●	●	◐							◐	●	●
nectarina						●	●	●	●	●	●	●
nispro				●	●						●	●
pastanaga / ó	●	●	●	●						●	●	●
pebre						●	●	●	●	●	●	●
pera						◐	●	●	●	●	●	●
pèsols	●	●	●	●								●
poma						◐	●	●	●	●	●	●
pruna					●	●	●	●	●	●	●	●
raïm						●	●	●	●	●	●	●
rave	●	●	●								●	●
síndria							●	●	●	●	●	●
taronja	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
tomàtiga	●	●	●	●	●	◐	●	●	●	◐	●	●

clementina →

Au fet! Què podem fer al nostre municipi?

G CONSELLERIA
 O MEDI AMBIENT,
 I AGRICULTURA
 B I PESCA
 FONS GARANTIA
 AGRÀRIA I PESQUERA
 ILLES BALEARS

MINISTERIO
 DE AGRICULTURA, ALIMENTACIÓN
 Y MEDIO AMBIENTE

Fons Europeu Agrícola
 de Desenvolupament
 Rural:
 Europa inverteix en les
 zones rurals

